

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο Γ'.

Ὁ γὰρ κως θανάτῳ γε φυγεῖν εἰμασμένον ἐστὶν ἄνδρ', οὐδ' εἰ προγόνων ἢ γένος ἀθανάτων

εἰπέ τις τῶν ἀρχαίων ποιητῶν, ὁ Καλλίνος, καὶ Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Γ', κραταῖος ἐν πολέμῳ, ἀλλὰ καὶ κραταιότερος ἐν εἰρήνῃ, δὲν ἡδυνήθη ν' ἀποφύγῃ τὸ μόρσιμον ἡμᾶρ καὶ ὑπέκυψε καὶ αὐτὸς εἰς αὐτό, θανάτῳ θάνατον δικαίου. Γράψαντες ἐν τῷ προτέρῳ φύλακῳ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ ἀληθῶς σὺ φρονος καὶ εἰρηνοποιοῦ μονάρχου, ὃν ὁ κόσμος σύμπας ἐθρήνησε, καὶ θρηνεῖ, παρατιθέμεθα νῦν βιογραφικὰς τινὰς σημειώσεις περὶ αὐτοῦ.

Ἀλέξανδρος Γ', ὁ Ἀλεξάνδροβιτς, αὐτοκράτωρ καὶ μονάρχης πασῶν τῶν Ρωσιῶν, τσάρος τῆς Μόσχας, Κιέβου, Βλαδιμήρ, Νοβογρόντς, Ἀστραχάν, Πολωνίας, Σιβηρίας, Χερσονήσου, Ταυρικῆς, ἀρχὼν τοῦ Ψύδου, μέγας δούξ τῆς Σμολένσκης, τῆς Λιθουανίας, Βολυνίας, Ποδολίας καὶ Φιλλανδίας, ἡγεμὼν τῆς Ἑσθωνίας, Λιθονίας, Κουρλάνδης κλπ., υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ Β' Νικολάεβιτς (γεννηθέντος τῇ 17]29 ἀπριλίου 1818, † τῇ 1]13 μαρτίου 1881) καὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ συζύγου Μαρίας Ἀλεξανδρόβνας, τὸ γένος περιγκηπίσσης τῆς Ἑσθης καὶ τοῦ Ρήνου (γεννηθείσης τῇ 27]8 αὐγούστου 1824, συζευχθείσης τῇ 16]28 ἀπριλίου 1841, † τῇ 22]3 ἰουνίου 1880), ἐγεννήθη ἐν Πετροπόλει τὴν 26]10 μαρτίου 1845 διαδεχόμενος τὸν πατέρα αὐτοῦ τὴν 1]13 μαρτίου 1881. Ἦν δὲ ἀρχηγὸς τῶν συνταγματῶν τῆς φρουρᾶς Προμπραξένσκη, Σεμιονόφ, Ἰσμαηλῶφ καὶ Παύλωφ, τοῦ συντάγματος τῶν εὐζώνων τῆς φρουρᾶς, τοῦ συντάγματος τῶν γρεναδιέρων τῆς φρουρᾶς, τοῦ 1ου καὶ τοῦ 3ου (τῆς Φιλλανδίας) καὶ τοῦ 4ου τάγματος τῶν ἀκροβολητῶν τῆς φρουρᾶς, τοῦ συντάγματος τῆς ἐρίππου φρουρᾶς, τοῦ 1ου συντάγματος τῶν θωρακοφόρων τῆς φρουρᾶς, τοῦ 2ου συντάγματος τῶν οὐλάνων τῆς φρουρᾶς, τοῦ συντάγματος τῶν οὐσσάρων τῆς φρουρᾶς, τοῦ συντάγματος τῶν γρεναδιέρων τῆς φρουρᾶς Αἰκατερινοσλάβ, τοῦ 12ου συντάγματος τῶν Γρεναδιέρων Ἀστραχάν, τοῦ 13ου συντάγματος τῶν γρεναδιέρων Ἐριβάν, τοῦ 2ου συντάγματος τοῦ πεζικοῦ Σοφίας, τοῦ 145ου συντάγματος τοῦ πεζικοῦ Νοβοτζερκάσκ, τοῦ 16ου συντάγματος τῶν σκοπευτῶν, τοῦ 1ου συντάγματος τῶν δραγόνων τῆς φρουρᾶς Μόσχας, τοῦ 5ου συντάγματος τῶν δραγόνων τῆς φρουρᾶς Κουρλάνδης, τοῦ 6ου συντάγματος τῶν δραγόνων τῆς φρουρᾶς Παυλογράδ, τοῦ 8ου συντάγματος τῶν δραγόνων Σμολένσκης, τοῦ 46ου συντάγματος τῶν δραγόνων Περέασλάβ, τῆς 1ης σοντίας τῆς φρουρᾶς τῶν καζάκων τοῦ Κουβάν καὶ τῆς 3ης σοντίας τῆς φρουρᾶς τῶν καζάκων τοῦ Τερέκ, τῆς 1ης ταξιαρχίας τοῦ πυροβολικοῦ τῆς φρουρᾶς, τοῦ τάγματος τῶν σκαπανέων τῆς φρουρᾶς, τοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ αὐ-

τοκράτορος Ἀλεξάνδρου καὶ ὑπ' ἀριθ. 1 συντάγματος τῶν γρεναδιέρων τῆς πρωσικῆς φρουρᾶς, ὡς καὶ τοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀλεξάνδρου Γ' αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας καὶ ὑπ' ἀριθ. 1 συντάγματος τῶν πρώσων οὐλάνων (τῆς δυτικῆς Πρωσίας), ἰδιοκτητῆς τοῦ ὑπ' ἀριθ. 61 αὐστριακοῦ συντάγματος τοῦ πεζικοῦ καὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 συντάγματος τῶν οὐλάνων, ἀκόλουθος τοῦ γερμαν. ναυτικοῦ κτλ. Πρὸς τούτοις ἦν ἱππότης τοῦ τάγματος τῆς Περικνημίδος, τοῦ ἰσπανικοῦ τάγματος τοῦ Χρυσοῦ Δέρατος, τοῦ γερμανικοῦ τοῦ Μέλανος Ἀετοῦ κλπ. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος συνεζεύχθη τὴν 28]9 νοεμβρίου 1866 τὴν Μαρίαν Θεοδωρόβναν, τέως περιγκηπίσσαν τῆς Δανίας Δάγμωρ (γεν. τῇ 14]26 νοεμβρίου 1847), ἀδελφὴν δὲ οὖσαν τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου τοῦ Α'.

Ἀλέξανδρος ὁ Γ' ἦν ὁ δεύτερος υἱὸς Ἀλεξάνδρου τοῦ Β'. Τοῦ πρωτοτόκου αὐτοῦ ἀδελφοῦ Νικολάου ἀποθανόντος ἀτέκνου ἐκ μαρσμου ἐν Νικαίᾳ τῆς Γαλλίας τῇ 12]24 ἀπριλίου 1865, ἡ τοῦ θρόνου διαδοχὴ περιήλθεν εἰς αὐτόν, ἡ δὲ δανὶς ἡγεμονίς, μετ' ἧς ἦν ἐκεῖνος μεμνηστευμένος, κατέστη σύζυγος αὐτοῦ, κατὰ προσωπικὴν τοῦ ἀποθανόντος σύστασιν.

Ἡ στέφισ Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ' ἐτελέσθη ἐν Μόσχᾳ τῇ 15]27 μαΐου 1883.

Τὸ πρόγραμμα τῆς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου διαγραφείσης πορείας ἐν τῇ διαρρυθμίσει τῶν ἐσωτερικῶν πραγμάτων τῆς ἀχανοῦς αὐτοῦ αὐτοκρατορίας δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς σαφῶς ἀναπτυσσόμενον ἐν τῷ ἐπὶ τῇ ἀναρρῆσει αὐτοῦ διαγγέλειματι τῆς 29]11 μαΐου 1881, κηρύσσοντι τὴν ἀπόλυτον τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κράτους ἐξουσίαν. Τί δ' ἐσήμαινεν ἡ ἐν χειρὶ τοῦ τσάρου λίαν φυσικὴ ἄλλως προκειμένου περὶ μονάρχου συγκεντρωσίς τῆς ὅλης ἀρχῆς, τοῦτο κατεδείχθη ἐκ τῶν πρώτων τοῦ αὐτοκράτορος διαδημάτων, ὅστις, τὴν φυλετικὴν ἐνότητα ἐπιδιώκων, κατέστησεν αὐτὴν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς μεταρρυθμίσεως τῶν σχολῶν καὶ τοῦ ὅλου ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος ἐπὶ βάσεως αὐστηρῶς ἐκκλησιαστικῆς τὸν μῖτον τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ. Τούτου ἕνεκα δύο τινὰ προτιθέμενος, τὴν ἐπικράτησιν κοινοῦ ἐθνικοῦ χρωματισμοῦ τοῦ ὑπηκόου καὶ τὴν ὑγιᾶ μόρφωσιν αὐτοῦ, τοῦτο μὲν, ἅμα τῇ ἀναρρῆσει, ἀπέλυε τὸν Λώριν Μελικῶφ, τοῦτο δὲ ἀνέτιθει τὴν ἐξουσίαν εἰς τοὺς σλαυοφίλους Ἰγνάτιεφ καὶ Τολστόν, ἐκλέγων ἅμα τὸν ἀνώτατον παρὰ τῇ συνόδῳ αὐτοκρατορικὸν ἐπίτροπον, τὸν καθηγητὴν Ποπεδονόστσεφ, ὡς πρῶτον αὐτοῦ σύμβουλον καὶ προσεχώρει μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς τὰς ιδέας τοῦ ἐξοχωτέρου τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ μοσχοβιτικοῦ ἐθνισμοῦ Μιχαὴλ Κάτκωφ. Σύνθημα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ' ἄρα ἦτο ἡ ἐθνικὴ παγίωσις τοῦ κράτους δι' ἐξοβερίσεως τῶν ἐν αὐτῷ βιούντων ἀντιδραστικῶν ξένων στοιχείων καὶ ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου ἐν πᾶσι τοῖς κλάδοις τοῦ δημοσίου βίου.

Συνεπεία τούτου ἤρξατο ἐπὶ τοῦ ὑπουργείου τοῦ Ἰγνατιέφ καὶ βραδύτερον ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ, τοῦ κόμητος Τολστόν, ἡ διαρρυθμίσις τοῦ τῶν περὶ τὴν Βαλ-

τικὴν ἐπαρχιῶν ζητήματος ὑπὸ πνεῦμα ἐκρωτισμοῦ τῆς Λιβονίας, Ἑσθονίας καὶ Κουρλάνδης, τεθέντος φραγμοῦ εἰς τὴν ἐν τῷ κράτει ἐξάπλωσιν τῆς τε λουθηρανικῆς ὡς καὶ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν Πολωνίᾳ, μὴ ἐπικυρωθέντων δὲ πλέον ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν προνομίων τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν τριῶν ἐπαρχιῶν. Ἐν στενῇ συναφείᾳ πρὸς τὴν πολιτείαν ταύτην ἐξεδόθη κατὰ ἱανουάριον τοῦ 1887 οὐκάζιον περὶ τῶν ξένων, ἀμφισβητοῦν τὸ περὶ κατοχῆς ἰδιοκτησίας ἐν τῷ κράτει δικαίωμα τῶν μὴ Ρώσων. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπεδιώχθη δι' ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπῶν ἡ μεταρρύθμισις τῆς ὅλης ἐσωτερικῆς διοικήσεως τοῦ κράτους καὶ λοιπῶν. Διὰ νόμου ἐκδοθέντος τῷ 1886 ἐγένετο πρὸς τούτοις ἀπόπειρα λύσεως τοῦ ἐργατικοῦ ζητήματος, ἐνῶ νέος πανεπιστημιακὸς κανονισμὸς, ἀποκλείων τοὺς υἱοὺς τῶν ἥττον εὐπόρων ἀπὸ τῆς εἰς τὰς ἀνωτέρας σχολὰς φοιτήσεως, μὴ συμβιβάζομένης πρὸς τὰ ὕλικά αὐτῶν μέσα, περιώριε τὴν περισσεύαν τῶν ἡμιμαθῶν καὶ ἠνάγκαζε τοὺς ἀστους εἰς ἀρμόδια νὰ τρέπωνται ἐπαγγέλματα. Εὐνόητον ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο προὔκάλυψε ποιᾶν τινα ἀθυμίαν ἐν τῇ χώρᾳ. Πρὸς τοῖς ἀνω καὶ τὸ τῶν Ἰουδαίων ζήτημα μεγάλως περισπᾶτο τὴν μέριμναν τῆς τοῦ αὐτοκράτορος κυβερνήσεως, ὑπὸ ὅρους μόνον ἐπιτρεψάσης τὴν ἐν τῇ χώρᾳ, καὶ ἐν ὀρισμέναις μάλιστα περιφερείαις, διαβίωσιν τοῦ στοιχείου τούτου, ἀπαγορευσάσης αὐτῷ τὴν ἐξάσκησιν ἰδιαιτέρων τινῶν ἐπαγγελμάτων, μὴ συμβιβάζομένων πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς χώρας, καὶ ὑποβηθῆσας τὸ ἐφ' ἑαυτῇ τὸν ἐκπατρισμὸν τῶν εἰς ἄλλας χώρας πρὸς ἐγκατάστασιν ἀπερχομένων Ἰουδαίων. Ἡ μετανάστασις αὕτη ἀνεκούφιζε μεγάλως τὴν θέσιν τῶν ρώσων γεωργῶν, τὰ βάρη τῶν ὁποίων ἱκανῶς ἠλάφρυνεν Ἀλέξανδρος ὁ Γ', τοῦθ' ὅπερ ἔδωκεν ἀφορμὴν ὥστε νὰ βασιπισθῶσι πολλοὶ ἐλπίδες ἐπὶ τῶν ὑπὲρ τῶν χωρικῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ καὶ νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ἀπέδωκε «μονάρχης τῶν χωρικῶν».

Ἄλλ' ἡ οἰκονομικὴ κατὰστασις τοῦ κράτους δὲν ἐπέτρεπεν ἀτυχῶς μείζονα βελτίωσιν τῆς θέσεως τῶν ἀγροτῶν, καθόσον κλονηθεῖσα μεγάλως ἐκ τοῦ τελευταίου πολέμου, προσειλύνετο τὴν σοβαρὰν προσοχὴν τοῦ αὐτοκράτορος, ἐπιδιώξαντος διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων ὑπουργῶν τῶν οἰκονομικῶν Ἀθάσα, Μπουγκε, Βισνεγράδσκη καὶ Βίττε τὴν οἰκονομικὴν ἀνόρθωσιν, τοσοῦτον μᾶλλον, ὅσῳ καὶ αὕτη ἡ αὐξήσις τῶν δασμῶν μικρὸν συνετέλει εἰς κάλυψιν τῶν ἐν τῷ προϋπολογισμῷ ἐλλειμμάτων. Ὅπόσον αἱ ἐπίμονοι τοῦ αὐτοκράτορος προσπάθειαι ἐπέτυχον, ἀποδείκνυσιν ἡ ἐπ' ἐσχάτων ἀρξάμενη προαγωγὴ τῆς οἰκονομικῆς εὐεξίας τῆς χώρας.

Καὶ τοιαῦται μὲν αἱ πρὸς ἐσωτερικὴν διαρρύθμισιν τοῦ κράτους ἐνεργεῖαι· καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ πολιτικὴν καὶ τὰς πρὸς τὴν ἀλλοδαπὴν σχέσεις, ἡ ἱστορία λίαν εὐφρυνον θὰ ποιῆται μνησίαν τοῦ ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην σταδίου Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ', τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἔσται ἀναποσπάτως συνδεδεμένον μετὰ τοῦ πολυτίμου ἐπωνύμου τοῦ εἰρηνευτοῦ.

Μῆνᾳς τινὰς μόνον μετὰ τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ, ἐκτιμῶν τὰς διαθέσεις Γουλιέλμου τοῦ Α', περὶ πολλοῦ ποι-

ουμένου τὴν ρωσικὴν φιλίαν, ἐπεσκέπτετο ἐν Δάντσεικ τὸν γερμανὸν μονάρχην (28[9 σепт. 1881]· ἀλλ' ἡ συνεννόησις Γερμανίας καὶ Ρωσίας ἔμεινεν ἐκκρεμῆς. Ἐπὶ μίαν στιγμὴν μάλιστα αὕτη ἡ εἰρηνικὴ συμβίωσις τῶν δύο ἔθνων ἐφάνη σπουδαίως ἀπειλουμένη διὰ μεγάλων συγκεντρώσεων στρατῶν ἐπὶ τῶν μεθορίων. Ὁ κ. Γίερς· διάδοχος τοῦ πρίγκηπος Γορτσάκωφ ἐν τῇ θέσει ἀρχιγραμματέως τοῦ ρωσικοῦ κράτους (28[9 ἀπριλίου 1882]) κατ'ὅπιν ματαίων προσπαθειῶν τῷ 1882, κατ'ὥρθωσεν, ἐμπνεόμενος ὑπὸ τοῦ διαλλακτικοῦ πνεύματος τοῦ ἀρχοντος αὐτοῦ, νὰ ἄρῃ πᾶσαν αἰτίαν διαφωνίας καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν συμφωνίαν (ἀρχαὶ τοῦ 1884). Τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ Βίσαρκ κατ'ὥρθωσε νὰ γείνῃ συνέντευξις τῶν τριῶν αὐτοκρατόρων. Ἐν Σκί-ἐρνβειτς (τῆς ρωσικῆς Πολωνίας) Ἀλέξανδρος ὁ Γ' ἐδέξατο τοὺς αὐτοκράτορας Γερμανίας καὶ Αὐστρίας, ἀκολουθουμένους ὑπὸ τῶν γραμματέων αὐτῶν, ἐκεῖ δὲ ἀποκατέστη ἡ μεγάλη συμμαχία τοῦ Βορρᾶ (13[15 σептемβρίου]).

Διὰ τῆς συμπράξεως ταύτης ἡ ἐν Εὐρώπῃ εἰρήνη ἐπαγιοῦτο ὑπὸ τὴν ἐξῆς ἐποψὴν, ὅτι, τῶν τευτονικῶν μοναρχιῶν συνδεδεμένων διατελουσῶν μετὰ τοῦ τῆς Ρωσίας τσάρου, τούτου δὲ λίαν εὐμενῶς τῇ Γαλλίᾳ διακειμένου ἀπ' αὐτοῦ τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου, ἡ Ἀγγλία ἀπεμονοῦτο, ἐνῶ οὐδὲν ἡδύνατο ν' ἀναμείνηται ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. Ὡς ἐκ τῆς τοιαύτης δὲ καταστάσεως τῶν πραγμάτων οὐδὲν ἄπορον ἂν ἡ τυχαία Γλάδστωνος καὶ Τσάρου συνέντευξις ἐν Κοπεγχάγῃ (σептемвр. 1883) εἰς οὐδὲν κατέληξεν ἀποτελέσμα. Οἱ ῥῶσοι δὲν ἔπαυσαν προχωροῦντες πρὸς τὸ Ἀφγανιστάν, προσαρτήσαντες τὸ Μέρβ, τὴν Δασίν Ἀκκάλ καὶ ἄλλας χώρας. Αἱ δὲ πρόσδοι αὐτῶν δὲν διεκόπησαν καὶ μετὰ τὸν διορισμὸν ἐπιτροπῆς πρὸς καθορισμὸν τῶν μεθορίων καὶ τὴν συνομολόγησιν προσωρινῆς συμφωνίας (5[17 μαρτίου 1885]). Οἱ ῥῶσοι ἐπληξάν τοὺς Ἀφγανούς ὑπὸ τὰ ὅμματα τῶν Ἀγγλῶν καὶ κατέλαβον τὸ Πεντζέχ (20[1 ἀπριλίου]). Ἐπὶ μίαν στιγμὴν μάλιστα ἐπιστεῦθη ὅτι ἐπικεῖται ὁ πόλεμος, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν ἐξοπλισμῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς μακρότητας τῶν διαπραγματεύσεων. Τέλος ὅμως ἐπῆλθεν ἡ συνεννόησις, τῇ δὲ 29[10 σептемβρίου] δι' ἰδιαιτέρας συμφωνίας καθωρίζοντο τὰ νέα ῥωσοαφγανικὰ μεθόρια.

Ἡ μετὰ τῶν τευτονικῶν ὁμως Δυνάμεων σύμπνοια δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ· ἡ Ρωσία ὑπόπτως ἔχουσα πρὸς τὰς βουλὰς τῶν δύο κρατῶν, ἀφ' ἧς μάλιστα στιγμῆς ἐγνώσθη ὁ δι' ἰδιαιτέρας συμμαχίας σύνδεσμος αὐτῶν, εἰς ὃν προσεχώρησε καὶ ἡ Ἰταλία, δημιουργηθέντος οὕτω τοῦ ἐν Εὐρώπῃ συμμαχικοῦ τρίποδος, ἐνόμισε καλὸν νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰς διαθέσεις τοῦ τσάρου, τὴν πρὸς τὴν Γαλλίαν ἐπιχειρήσαντος προσέγγισιν μέχρι βαθμοῦ ὥστε διὰ τῶν ἐν Κρονστάδῃ (1891) καὶ τῶν ἐν Λυῶν (1893) συναδελφώσεων νὰ διαιρεθῶσι μὲν αἱ μεγάλως βαρύνουσαι εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις εἰς δύο ἀντιμέτωπα στρατόπεδα, νὰ ἐπιδιώκῃται δὲ ἡ διὰ τῆς γαλλορρωσικῆς συνεννοήσεως ἐπικράτησις τῆς εἰρήνης, πρὸς ἣν δὲν ἐφάνιντο καθ' ὁλοκληρίαν αἱ βλέψεις τῆς Τριπλῆς. Ἡ

ὑπὸ ταύτης τοῦλάχιστον πυρετώδους ἀνάπτυξης τῶν ἐξοπλισμῶν, μάτην ἐντεινομένων μέχρι σημείου, ὥστε ν' ἀποτελῶσιν ἀντίρροπον τῶν συνδεδυσμένων γαλλορωσικῶν Δυνάμεων, προέτρεπε καὶ Ἀλέξανδρον τὸν Γ' εἰς στρατιωτικὰς ἐνισχύσεις, οἷαι καὶ αἱ κατὰ τὸν παρελθόντα ὀκτώβριον γεγόμεναι, καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ρωσικοῦ ναυτικοῦ, εἰς ὃ τοσαῦτα θωρηκτὰ κατὰ τὰ τελευταῖα ἰδίᾳ ἔτη τῆς ἀρχῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ' προσετέθησαν. Ἐνθυμοῦνται δὲ πάντες τὴν κατὰ μάχιν ἔτι τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐπιθεώρησιν τοῦ λίαν ἀξιωμαχοῦ στόλου τοῦ Εὐξείνου ὑπ' αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος ἐν Σεβαστουπόλει.

Ἡ τελευταία ἐξομάλισις τῶν πρὸς τὴν Γερμανίαν ἐμπορικῶν διαφορῶν καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ἰουλίου χρονολογουμένης γερμανορωσικῆς ρήξεως, ἐξομάλισις, ἀπορρέουσα ἀπ' αὐτῶν τῶν διαλλακτικῶν διαθέσεων τοῦ νῦν νεκροῦ κατακειμένου μονάρχου, ἡ συνεπιλαΐα τοῦτου βελτίωσις τῶν γερμανορωσικῶν σχέσεων, ἄνευ οἰασθῆποτε ἐπηρεάσεως τῆς πρὸς τὴν Γαλλίαν φιλίας, ἡ διατήρησις ἀμειώτου τοῦ γοήτρου τῆς Ρωσίας ἀπέναντι διαφορῶν προκλήσεων, ἡ εὐμενὴς πὺς πρὸς τοὺς ἐν Ρωσίᾳ διαθέσις τῆς Αὐстроουγγαρίας, μὴ ἀπαξίουσης νὰ περιποιητῇ τὴν δύναμιν τοῦ Βορρᾶ, καίπερ ἐπισύρουσα οὕτω καθ' ἑαυτῆς τὴν μῆνιν τῶν ὀργάνων τοῦ γερμανικοῦ τύπου, ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸ πολῦτιμον γεγονός τῆς ἐν μέσῳ πολλῶν ἐπεισοδίων διατηρήσεως ἀκλονήτου τῆς πρὸς τὴν εἰρήνην ἀγάπης αὐτοῦ, πάντα ταῦτα ἐπέστυψαν τὴν περίοδον τοῦ δεκατριετοῦς σταδίου τοῦ περιφανοῦς μονάρχου, ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ὁποίου ἑκατομμύρια τὴν στιγμὴν ταύτην δέονται ἀνθρώπων, ὡς ἄρτι ὑπὲρ διασώσεως αὐτοῦ μυρίοστομοὶ ἀνεπέμποντο εἰς τὸν Ὑψιστον δεῆσει.

Εἰς σαφεστέραν κατανόησιν τοῦ ἐξόχου κατὰ πάντα χαρακτῆρος τοῦ ἐκ τῶν ζώντων γενομένου μεγάλου μονάρχου συντελεῖ ἡ ἀνακεφαλαίωσις τῆς ἱστορίας τῶν προγόνων αὐτοῦ καὶ τῶν μελῶν τῆς ἐνεστώσης αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας.

Ἐκ πατρός, ὡς εἵπομεν, ὁ ἀποθανὼν Τσάρος κατὰγεται ἐκ τῆς εὐκλεοῦς οἰκογενείας τῶν Ρωμανῶφ, ἧς ἡ ἱστορία εἶναι ἀναποσπᾶστος συνδεδεμένη μετὰ τῆς ἱστορίας τῆς Ρωσίας, ἐκ μητρός δὲ ἐξ οἰκογενείας τῆς Ἑσθίας, ἣν ἡ Γερμανία προσήρτησε κατὰ τὸ 1856.

Ἡ εἰς τὸν θρόνον ἀνάρρησις τῆς οἰκογενείας τῶν Ρωμανῶφ χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1613. Ὁ πρῶτος ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης τσάρος ὑπῆρξεν Μιχαὴλ Θεοδώροβιτς, ἐκλεγείς Τσάρος εἰς ἡλικίαν δεκαεπτὰ ἐτῶν ἐν Μόσχᾳ ὑπὸ τῶν Ἠνωμένων κρατῶν. Ἐκεῖνος ὅμως, ὅστις ἐδόξασεν ἀληθῶς τὴν οἰκογένειάν αὐτοῦ καὶ παραμένει ὁ τύπος τῶν μετέπειτα αὐτοκρατόρων, εἶναι ὁ τσάρος Πέτρος ὁ Α' ἢ Πέτρος ὁ Μέγας, ὁ ἀληθὴς δημιουργὸς τοῦ ρωσικοῦ κράτους καὶ ἐκ τῶν εὐρυτέρων, τῶν μᾶλλον ἀνεπτυγμένων πνευμάτων τῶν νεωτέρων χρόνων. Οὐδεὶς μονάρχης εἶχε πλείονα δικαιώματα ἐπὶ τοῦ τίτλου «Μέγας» τὸν ὁποῖον ἡ ἱστορία διετήρησε καὶ οἱ ποιη-

ταὶ καὶ οἱ συγγραφεῖς τοῦ κόσμου ὅλου καθιέρωσαν Πέτρῳ τῷ Α'. Τὸ πνεῦμα τοῦ μεγάλου τούτου αὐτοκράτορος δὲν ἀπέθανε μετ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκληροδοτήθη καὶ διετηρήθη εἰς τοὺς βλαστοὺς τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ.

Ὁ τσάρος Ἀλέξανδρος ὁ Β', πατὴρ τοῦ σήμερον θρηνομένου, ἀποθανὼν τῷ 1881, ἦτο χαρὰκτῆρ ἀγαθὸς καὶ συμπαθητικώτατος· εὐγενὴς καὶ γλυκεῖα συγχρόνως καρδιά, διαποτισθεῖσα ὑπὸ τῶν φιλελευθέρων, τῶν εὐαγγελικῶν διδαγμάτων τοῦ ποιητοῦ Ζουκόφσκη, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ διδάσκαλός του, ἐπρέσβευε πάντοτε ἀρχὰς φιλελευθέρους καὶ ὠνειρεύετο τὸ ἀγαθὸν τοῦ λαοῦ του. Τὸν τελευταῖον πόλεμον μετὰ πολλῆς δυσχερεσίας, καὶ ἄκων σχεδόν, ἐπεχείρησεν. Ὁ στρατὸς ἐλάτρευεν αὐτόν, διότι ἔτρεφε πρὸς ὅλους τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ μέριμναν καὶ ἀγάπην πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ καὶ εἶχε ποιᾶν τινα ἀδυναμίαν, ποιᾶν τινα [φιλαρέσκειαν ν' ἀποδεικνύη, ὅτι ὅλους ἐγίνωσκε κατ' ὄνομα καὶ ὅλων ἐγνώριζε τὴν ἀξίαν. Ἐχων, ὡς ὁ μέγας Ναπολέων, μνήμην ἀπέραντον, προσεκάλει ὀνομαστὶ ὅλους τοὺς ἀξιωματικούς αὐτοῦ καὶ ὑπεμύνησκεν εἰς ὅλους ἀκριβῶς τὰς περιστάσεις, εἰς τὰς ὁποίας διεκρίθησαν.

Ἡ μήτηρ τοῦ μεταστάτου αὐτοκράτορος Μαρία τῆς Ἑσθίας ὑπῆρξεν ὑπόδειγμα μητρός, συζύγου ἀγαπώσης, γυναικὸς ἐναρέτου καὶ γλυκεῖας. Ἀφωσιωμένη ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὰ καθήκοντα αὐτῆς, ἔζησε πάντοτε ζῶν μεμονωμένην, ἀποκεχωρισμένη ὅσον ἡ δύνατο τοῦ κόσμου, περισσότερον ἢ ὅσον ὁ λαὸς αὐτῆς ἐπεθύμει. Ἡ ἀσθένεια, ἡ βραδεία, ἡ ὁποία κατέτρυχεν αὐτήν, ἐξηανάγκασεν αὐτήν ν' ἀπέλθῃ τῆς Πετροπόλεως εἰς Κριμαίαν, ἀκριβῶς εἰς Λεβαδίαν, ὅπου καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Γ' παρέδωκε τὴν τελευταίαν πνοήν.

Ἐκεῖ ἐν τῇ πλήρει ἐξόχῳ τοπίῳ καὶ μαγευτικῆς φύσεως παραλίᾳ τῆς Κριμαίας διέρρευσαν αἱ εὐτυχέστεραι, αἱ μᾶλλον ἡμεροὶ ἡμέραι τοῦ ζεύγους, μακρὰν τῆς ἐθιμοτυπίας καὶ τῶν ὑποχρεώσεων τῆς αὐλῆς. Ἐκάστην πρωίαν, ἐξυπνῶν ἐνωρίς ὁ τσάρος, ἐποιεῖτο πεζὴ μακρὴν περίπατον εἰς τὸ δάσος, βαδιζόμενος ἡδονικῶς εἰς λουτρὸν ὀνειροπολήσεως, πρὶν ἢ παραδοθῇ εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ κράτους. Ἐνῶτε ἑφιππος κατήρχετο πρὸς τὴν θάλασσαν πάντοτε σχεδόν ἐνδεδυμένος λευκὰ μιμουμένης αὐτόν εἰς τὴν ιδιοτροπίαν ταύτην καὶ ὅλης τῆς ἀκολουθίας του. Ἡ αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια ἐγευματιζεν κατὰ τὰς δύο, κατὰ τὸ ῥωσικὸν ἔθιμον τῶν χωρικῶν. Μετὰ τὸ φαγητὸν ἐποιεῖτο ἐκδρομὰς ἐφ' ἀμάξης εἰς τὰς θαυμασίας ἐξοχὰς τῆς Λεβαδίας, πολλάκις ἄνευ συνοδίας, ἐν σιωπῇ θρησκευτικῇ, ἄνευ ζητωκραυγῶν καὶ ἐπιδείξεως, τῶν χωρικῶν ἀποκαλυπτομένων μόνον μετὰ σεβασμοῦ κατὰ τὴν διάβασίν των.

Τὰ τέκνα Ἀλεξάνδρου τοῦ Β' εἶναι, ἐκτὸς τοῦ ἀποθανόντος δουκὸς Νικολάου καὶ τοῦ αὐτοκράτορος, τὸν ὁποῖον θρηνεῖ σήμερον ἡ Ρωσία καὶ ἡ Εὐρώπη ἅπασα, ὁ μέγας δούξ Βλαδίμηρος, διοικητὴς τῆς φρουρᾶς τῆς Πετροπόλεως, ὁ μέγας δούξ Ἀλέξιος, μέγας ναύαρχος τοῦ ρωσικοῦ στόλου, ὁ μέγας δούξ Σέργιος, διοικητὴς τῆς Μόσχας, ὁ μέγας δούξ Παῦλος, ἀρχηγὸς τῶν ἱππέων καὶ τέλος ἡ πριγκίπισσα Μαρία, ἥδη δούκισσα

τοῦ Ἐδιμβούργου, τὸ χαϊδευμένον παιδί Ἀλεξάνδρου τοῦ Β', τοῦ ὁποίου ἦτο ὁ ἀχώριστος σύντροφος τῶν τελευταίων ἐτῶν αὐτοῦ.

Τὸν θάνατον τοῦ προτελευταίου αὐτοκράτορος πρῶτον τῶν Ρωσίων πάντες ἐνθυμοῦνται. Ἦτο κυριακή, 13 μαρτίου 1881.

Ἀλέξανδρος ὁ Γ' ἐγεννήθη τὴν 26 φεβρουαρίου 1845. Κατὰ τὴν παιδικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν οὐδέποτε ὠνευρεῦθη τὴν ὑπάτην ἀρχήν, εἰς ἣν ἀνῆλθεν ἀνελπίστως ἐνεκα τοῦ θανάτου τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ αὐτοῦ Νικολάου, ὅστις, κληρονομήσας τὴν ἀσθενηκὴν κράσιν τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἡσθένησε καὶ ἀπέθανε τῇ 12 ἀπριλίου ἐν Νικαίᾳ, ὅπου εἶχε μεταβῆ πρὸς ἀλλαγὴν κλίματος. Ὁκτὼ ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὁ νέος τσάρεβιτς ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῆς Ρωσίας. Ἡ ἐποχὴ ἦτο κρίσιμος, ὁ νέος δ' αὐτοκράτωρ εἶχε μεγάλην ἀποστολήν· ὥφειλε νὰ κατασιγάσῃ τὰ πνεύματα καὶ ν' ἀνορθώσῃ τὴν ὅλην ἡθικὴν κατάστασιν τοῦ ἀπεράντου κράτους του. Ἦτο αὕτη ἀποστολὴ φοβερά καὶ πλήρης δυσχερειῶν. Ἐπρόκειτο νὰ ἐπαναγάγῃ εἰς τὴν πρώτην του κοίτην τὸ ἐκτραπὲν ρεύμα, ν' ἀποδώσῃ εἰς τὸ ἔθνος του τὴν ἀπόλυτον πίστιν πρὸς τὸ ἐπικρατοῦν σύστημα, πρὸς τὴν αὐτοκρατορίαν. Ὁ νεκρὸς αὐτοκράτωρ ἐδέχθη τὴν ἀποστολὴν ταύτην καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐπετέλεσεν ἀδιστακτικῶς καὶ εὐσταθῶς. Ἡ Ρωσία εὖρε παρ' αὐτῷ κύριον ἀντάξιον αὐτῆς, ἔχοντα συνειδήσιν τῆς βαρύτητος τοῦ στέμματος, τὸ ὁποῖον ἔθετεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Εἰς τὰς τελευταίας ὥρας τῆς ζωῆς του ὁ πρεσβύτερος ἀδελφός του, ὁ τσάρεβιτς Νικόλαος, ἔλεγε περὶ τοῦ διαδόχου του τὰ ἑξῆς: «Ἡ αὐτοκρατορία δὲν θὰ ζημιωθῇ ἐκ τοῦ θανάτου μου. Ἐκεῖνος, ὅστις θὰ μὲ διαδεχθῇ ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἔχει ψυχὴν εἰλικρινῆ καὶ καθαρὰν, τὴν ὁποῖαν βλέπει τις εἰς τὸ βάθος τοῦ βλέμματός του, τοῦ βλέμματός του, τοῦ σταθεροῦ καὶ διαυγοῦς ὡς κρυστάλλου».

Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἦτο ὁ ὠραιότατος ἄνθρωπος τοῦ βασιλείου του. Γίγας, γλυκύτατος καὶ συγχρόνως σταθερώτατος, ὅταν ᾔθελε. Δὲν ἦτο δὲ μόνον ὁ εὐρωστότατος, ὁ μᾶλλον εὐειδὴς ἄνθρωπος τοῦ βασιλείου του, ἀλλ' ἦτο συγχρόνως ἐντιμότετος ἐν Εὐρώπῃ ἡγεμῶν, ἀγαπῶν μετ' ἀληθοῦς ἔρωτος τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀλήθειαν, ἀπεχθανόμενος τὸ ψεῦδος, θυσιάζων τὰ πάντα πρὸ τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ. Ὡς πρὸς τοῦτο τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον εἶναι χαρακτηριστικόν. Πρὸ τινων ἐτῶν ἀπέθνησκεν ἐν Πετροπόλει ἄτομόν τι γνωστότατον διὰ τὰς προσπαθείας του ὑπὲρ τῆς ῥωσогоλλικῆς συμμαχίας. Ὁ σχεδὸν αἰφνίδιος θάνατός του ἀπεδόθη εἰς αὐτοκτονίαν. Ἡ κοινὴ γνώμῃ ἐπλανήτο. Ἰδοὺ ἡ καθαρὰ καὶ φρικτὴ ἀλήθεια. Ὁ ἀποθανὼν ἦτο φίλος τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἐζήτηι πολλάκις χάριτας, αἱ ὁποῖαι ὅλαι ἀπενέμοντο αὐτῷ. Τελευταίως ὁμως εἶχεν ἀνακαλυφθῇ, ὅτι εἶχε καταχραστῇ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ αὐτοκράτορος καὶ εἶχεν ἀνκμιχθῇ εἰς κερδοσκοπικὴν τινα παράνομον ἐργασίαν. Ἡ ζωὴ του ὅλη καὶ ὁ χαρακτήρ του ἐμαρτύρουν περὶ τῆς ἀθωότητός του. Ἐν τούτοις ὁ αὐτοκράτωρ, εἰς τοῦ ὁποίου τὰ ὦτα ἐφθασαν αἱ κατη-

γορίαι αὗται, ἀμέσως ἐξ εὐθύτης ἐκλείσεν αὐτῷ τὴν πύλιν τῶν ἀνακτόρων. Ὁ θάνατος τοῦ ἀτυχοῦς προήλθεν ἐκ τῆς λύπης καὶ ἀπελπισίας του. Εἴπομεν ὅτι ὁ Τσάρος ἀνῆλθεν εἰκοσαετῆς τὸν θρόνον. Παρὰ πᾶσαν τὴν νεαρὰν ἡλικίαν αὐτοῦ ἐδειξεν ἔκτακτον γνῶσιν καὶ δεξιότητα πρὸς τὸ κυβερνᾶν. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ εἶχεν αὐτὸν ὡς δεξιὰν χεῖρα εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ κράτους καὶ πρὶν ἢ ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν ὁ λαός του τὸν ἡγάπα καὶ τὸν ἐγνώριζεν.

Κατὰ τὸ 1866 μία εἰδησις διέχυσε χαρὰν εἰς τὴν Ρωσίαν ὁλόκληρον. Ὁ Τσάρεβιτς ἐμνηστεύσατο μετὰ τῆς δανῆς πριγκηπίσσης Σοφίας Φρειδερίκου Δάγκμαρ, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Δανιμαρκίας καὶ τῆς βασιλίσσης Λουίζης. Ἡ μνηστὴ δὲν ἦτο ἄγνωστος εἰς τὸν ρωσικὸν λαόν. Ἦδη ἐπρόκειτο πρότερον νὰ νυμφευθῇ τὸν προῶρος ἀποθανόντα πρωτότοκον υἱὸν Ἀλεξάνδρου τοῦ Β'. Ὅλη ἡ Ρωσία ἐγίνωσκεν ὅποιαν σὺζυγον, ἀπαράμιλλον κατὰ τὰς ἀρετάς καὶ τὴν χρηστότητα, ἐλάμβανεν ὁ μέλλων αὐτοκράτωρ. Τὸ πνεῦμα τῆς πριγκηπίσσης ὡς καὶ ἡ ἀπλότης καὶ ἡ φιλεργία αὐτῆς, ἦσαν γνωστὰ ἐν Ρωσίᾳ. Ὁ γάμος ἀπεφασίσθη καὶ ἐπρόκειτο νὰ τελεσθῇ.

Κατὰ τὴν μνηστείαν τοῦ Τσάρεβιτς συνέβη ἓν ἀνέκδοτον ἀρκετὰ διασκεδαστικὸν καὶ ἐντελὲς ἄγνωστον. Μετὰ τὴν συμφωνίαν τῆς μνηστείας Ρῶσός τις διπλωμάτης ἐκομίσεν εἰς τὴν δανικὴν αὐλὴν τὰ δῶρα τοῦ μνηστῆρος. Ἐκπληρώσας τὴν ἀποστολήν του, ἐπέστρεφε φέρων τὴν ἀπάντησιν ἐκ Κοπενάγης, φέρων δηλαδὴ συμβολικά, ἐνέχοντα ὅλην τὴν ποίησιν τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Βορρᾶ. Τὰ δῶρα ταῦτα συνίσταντο εἰς δύο ἀπλᾶ κἀνίστρα, ἐμπεριέχοντα τὸ μὲν μέλι, τὸ δὲ μικρὸν κύνα· τὴν γλυκύτητα δηλαδὴ καὶ τὴν ἀφροσύνην. Καθ' ὁδὸν ὁμως, ἐνῶ ὁ κομιστὴς ἐκοιμάτο, τὸ ἐν τῶν κανίστρων ἤρξατο συνδιαλεγόμενον μετὰ τοῦ ἄλλου· συνεπλάκησαν, συνεπιέσθησαν καὶ ὅτε τῇ πρωίᾳ ἀφυπνίσθη ὁ δυστυχὴς διπλωμάτης, τὸ μέλι εἶχεν ἐξαφανισθῇ ὅλον. Ἐν ἄλλῃ ἐποχῇ τὸ συμβᾶν αὐτὸ θὰ ἐστοίχιζε τὴν κεφαλὴν εἰς τὸν διπλωμάτην. Ὁ Τσάρεβιτς ὁμως ἐγνώριζε νὰ γελᾷ καὶ ὁ διπλωμάτης ἐπλήρωσε τὰς στιγμὰς τοῦ ἀδελφοῦ ἐκείνου ὕπνου ἀντὶ ὀλίγης μόνον ἀμνηχανίας. Οἱ ἀρραβῶνες ἐγένοντο ἐν Κοπενάγῃ τῇ 17 ἰουνίου. Δανὸς ποιητὴς, ὅστις παρῆν κατὰ τὴν ἐκ Κοπενάγης ἀναχώρησιν τοῦ μέλλοντος τσάρου καὶ τῆς μνηστῆς του καὶ κατὰ τὰ δάκρυα τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἔγραψε τότε: «Τὰ δάκρυα τοῦ χωρισμοῦ θὰ μεταβληθῶσιν εἰς μαργαρίτας. Ὑπὸ τὸ στέμμα τοῦ γάμου κρύπτεται τὸ στέμμα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ τοῦ ἐκτενεστέρου κράτους τοῦ κόσμου!». Οἱ γάμοι ἐγένοντο ἐν Πετροπόλει κατὰ τὴν 28 ὀκτωβρίου ἐν τῷ Χειμερινῷ ἀνακτόρῳ. Ἡ μνηστὴ ἐκηρύχθη ὀρθόδοξος καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα τῆς Μαρίας Θεοδωρόβνας. Παρατηρήθη τότε ὅτι ἡ σταθερότης, μετὰ τῆς ὁποίας ἡ πριγκηπίσσα ἀπήντησεν εἰς τὰς ἐρωτήσεις τῶν ἱερέων, καὶ τοῦτο ἠῤῥησε τὴν ἀγάπην τῶν Ρώσων πρὸς τὴν μέλλουσαν αὐτοκράτειραν αὐτῶν. Κατὰ τὴν πρώτην μετὰ μεσημβρίαν ὥραν, ὑπὸ τοὺς κρότους τῶν τηλεβόλων καὶ τῶν κανονιστοειχίων τῶν φρουρίων ἡ νυμφικὴ πομπὴ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ Χειμερινοῦ ἀνακτόρου. Ὁ αὐτο-

κράτωρ μετὰ τῆς συζύγου του προηγούντο, εἶποντο δὲ ὁ μέγας δούξ διάδοχος, παρέχων τὸν βραχίονα τῇ μνηστῇ αὐτοῦ, ἀκτινοβολοῦσα ἐξ εὐτυχίας ὑπὸ τὸ ἀδαμάντινον στέμμα καὶ τὸ ἐξαμίτινον ἐπώμιον. Τὸ ἐπόμενον ἔτος οἱ σύζυγοι μετέβησαν, κατὰ τὴν πατροπαράδοτον συνήθειαν, εἰς Μόσχαν, ὅπου ἐγένετο αὐτοῖς ὑποδοχὴ ἀληθῶς ἐξοχος ὑπὸ τῶν ἐνθουσιῶντων κατοίκων. «Ὅλοι οἱ κώδωνες τῆς Μόσχας ἐβαλλον ἡδύλαλα κωδωνίσματα, λέγει αὐτόπτης μάρτυς τῆς ὑποδοχῆς. Ὁ ὀρθόδοξος λαὸς τῆς Μόσχας συνέρρευσε, ἵνα ἴδῃ τοὺς κυρίους του, καὶ ἀπέραντον οὐρὰ ἀντήχει ἐκ τῆς πύλης Τβέρ μέχρι τοῦ μέρους, ὅπου οἱ σύζυγοι θὰ διέμενον». Ἀπὸ τοῦ γάμου Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ' μέχρι σήμερον παρῆλθεν ὁλόκληρον τέταρτον αἰῶνος καὶ οὐδέποτε οὐδὲ κατὰ μίαν ἡμέραν, οὐδὲ κατὰ μίαν ὥραν διεσαλεύθη ἡ εἰρήνη τοῦ ζεύγους, οὐδὲ ἐμειώθη ἡ ἀγάπη αὐτοῦ, οὐδὲ ἐπαυσεν ὁ σεβασμὸς, τὸν ὅποιον οἱ δύο σύζυγοι ἔτρεφον πρὸς ἀλλήλους. Εἰς τὴν ἔκωσιν αὐτῇ τοῦ αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσιῶν καὶ τῆς τρυφερᾶς συζύγου του δύναται νὰ εὕρῃ τις ἀληθὲς καὶ σπάνιον ὑπόδειγμα οἰκογενείας.

Ἡ ἡθικὴ ὁμοιότης τῆς τσαρίνας καὶ τῆς μητρὸς τοῦ τσάρου εἶναι καταπληκτικὴ. Ἡ αὐτὴ τρυφερότης καὶ ἀφοσίωσις πρὸς τὸν σύζυγον, ἡ αὐτὴ λατρεῖα πρὸς τὴν ἀξίαν καὶ τὴν μεγαλοφροσύνην του, ἡ αὐτὴ φροντίς ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, ἡ αὐτὴ ἀγάπη πρὸς τὰ τέκνα τῶν χαρακτηρίζει ἀμφοτέρας. Πάντα τὰ προτερήματα τῆς συντρόφου Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ' ἀνερύθησαν μετὰ περισσotέρας τρυφερότητος ἐν τῇ συζύγῳ τοῦ τελευταίου τσάρου. Ἡ τσαρίνα ἐσέβετο καὶ ἠκολούθει τὰς ἐπιθυμίας τοῦ συζύγου τῆς περισσotέρον ἢ τὰς ἑαυτῆς. Ὁ τσάρος ἐξηκολούθει τὰς μεγαλοπρεπεῖς καὶ πολυτελεῖς ἐορτάς, διὰ τὰς ὁποίας φημιζέται τόσον ἡ αὐλὴ τῆς Πετροπολεως. Ἦτο καλὸς μουσικὸς, ἐπαιζεν ἄριστα κορνέτον καὶ πολυλάκις μετείχε τῶν μουσικῶν ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἐσπερίδων. Ἀληθεῖς δὲ φιλολογικαὶ ἐσπερίδες ἐγίνοντο ἐν τοῖς ἀνακτόροις τῆς Πετροπολεως διὰ ἐκτελέσεων κωμωδιῶν καὶ συναυλιῶν. Παντοῦ ἐλάμβανον μέρος οἱ μεγάλοι δούκες, πάντες ἐρασιτέχναι, μουσικοὶ, ἡγουμένου αὐτῶν πάντοτε μετὰ τοῦ κορνέτου τοῦ αὐτοκράτορος. Ἡ τσαρίνα ἀφιέρου τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων τῆς, μὴ ἔχουσα πολλὴν ἐμπιστοσύνην εἰς διδασκάλους καὶ παραμένουσα αὐτῇ πάντοτε ἡ διευθύντρια, ἡ ἀνωτέρα αὐτῶν παιδαγωγός. Σύμβουλος τοῦ συζύγου αὐτῆς καὶ ἡ κυριωτάτη, ἡ μαλλον ἐνθερμος συνεργάτις αὐτοῦ δὲν ἀπηξίου, ἀπειδυομένη τὴν ἐπιβολὴν τῆς ἐξουσίας, νὰ συγκατέρχηται εἰς ἐλαφρὰς ὁμιλίαις τῶν σαλονίων, ἐπιδεικνύουσα ἐκεῖ ὅλον τὸ λεπτὸν, τὸ ἐλαφρὸς εἰρωνικὸν πνεῦμα τῆς καὶ τὴν χάριν αὐτῆς τὴν ὅλως παρισινήν. Ὅμιλεῖ τὴν γαλλικὴν ἄριστα ὡς κατ'οἶκος τῶν Παρισίων ἢ τοῦ Μομπελιέ. Ἐλαφρά, χαρίεσσα καὶ πολὺ εὐθυμος, εὐθυμοτάτη, ἀγαπᾷ τὸν χορόν, τρελλαίνεται διὰ τὴν μουσικὴν καὶ ἐν τοσούτῳ ἡν-χαριστεῖτο καὶ περιωρίζετο εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τῆς ὑψηλῆς τῆς θέσεως. Ἡ Μαρία Θεοδωρόβνα ἔχει ὀρέξεις ἀπλουστάτας, ἐλεγχούσας τὴν ἐκ τῆς αὐστηρᾶς οἰκογενείας τῆς Δανίας προέλευσιν αὐτῆς. Ὡς συμμερίζεται

ὅλας τὰς τιμὰς καὶ τὴν δόξαν καὶ τοὺς θριάμβους τοῦ συζύγου τῆς, ἤθελε νὰ συμμερίζεται καὶ ὅλους τοὺς κινδύνους. Πανταχοῦ συνώδευεν αὐτόν, πρὸ πάντων δὲ ὅπου ἡ γυναικεῖα τῆς καρδία ἐμάντευε τὴν ἀνάγκην. Καὶ ἦτο συγκινητικὸν καὶ εὐάρεστον τὸ θέαμα τῆς χαριτωμένης αὐτῆς γυναικὸς, ἡ ὁποία, κατατρυχωμένη ὑπὸ θλιβερῶν ἀναμνήσεων, δὲν ἤθελε ν' ἀπομακρύνηται τοῦ συζύγου αὐτῆς. Ἐκεῖνος δὲ, γενναῖος πάντοτε, παρητήρει αὐτὴν μετὰ τρυφεροῦ καὶ περιποιητικῷ βλέμματος. Ἡ τσαρίνα λατρεύεται ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῆς ὁλοκληροῦ. Ἐνεκα τῆς πρὸς τὴν θρησκείαν πίστεώς τῆς καὶ τῶν φιλευσπλάγχων αἰσθημάτων αὐτῆς, ὑπῆρξε πάντοτε λάτρις τῆς εἰρήνης. Τίς δὲν ἀνέγνωσε κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπιδημίαν τῆς χολέρας, ἡ ὁποία ἐνέσκηψεν εἰς Ρωσίαν, τοὺς ἐπαίνους καὶ τὰ συγχαρητήρια, τὰ ὁποῖα ἔγραφον αἱ ἐφημερίδες διὰ τὸ θάρρος καὶ τὴν ἀφοσίαν τῆς αὐτοκρατείας, ἐπισκεπτομένης τὰ νοσοκομεῖα, τὰς οἰκίας τῶν χολεριανῶντων, καὶ παρηγορούσης καὶ ἐλεούσης καὶ διδούσης τὸ παράδειγμα τῆς ψυχραιμίας, ἀτάραχος αὐτῇ καὶ ἀνδρείας, ἐνθυμουμένη πάντοτε ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν τῆς Δανίας ὑπερῆφανον οἰκογένειαν, ἡ ὁποία, ὑπερῆφανος πάντοτε, ἠρνήθη νὰ κύβη τὴν κεφαλὴν καὶ πρὸ αὐτῶν τῶν Χοεντςόλερν;

Τὸ ἡγαπημένον καὶ παραδειγματικὸν ζεῦγος κατῴκει τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους ἐν Γατσίνα ἐν μεγάλῃ ἀπλότητι καὶ ἀφελείᾳ. Ὁ αὐτοκράτωρ σπανίως μετέβαινεν εἰς Πετρούπολιν· εἶχε δὲ παραχωρήσει τὸ θερινὸν ἀνάκτορον εἰς τὸν πρεσβύτερον υἱόν του, τὸν τσάρεβιτς Νικόλαον Ἀλεξάνδροβιτς. Εἰς τὸ χειμερινὸν ἀνάκτορον μετέβαινε μόνον, ὅτε σπουδαίαις ὑπόθεσις τοῦ κράτους ἠνάγκαζεν αὐτόν. Τὸ ἀνάκτορον τῆς Γατσίνας δὲν ἔχει ἄλλο προτέρημα ἐκτὸς τῆς ἐκτάσεώς του τῆς ἀπεράντου, ἄνευ ἀπαιτήσεώς τινος ἀρχιτεκτονικοῦ καλλιτεχνήματος, περιστοιχιζόμενον μόνον ὑπὸ πυκνοῦ καὶ μεγάλου δάσους, ἀγγλικῷ σχεδίου, εἰς τὸ ὅποιον ὁ αὐτοκράτωρ ἠρέσκετο νὰ μεταβαίνει πρὸς θήραν τῆς ἀρκτου.

Ἀλεξάνδρος ὁ Γ' ἀπέκτησεν ἐκ τῆς πριγκηπίσσης Μαρίας τῆς Δάγμαρ τρεῖς μεγάλους δούκας καὶ δύο μεγάλας δουκίσσας. Οἱ μεγάλοι δούκες εἶναι ὁ Νικόλαος Ἀλεξάνδροβιτς, διάδοχος, καὶ οἱ Γεώργιος καὶ Μιχαήλ. Αἱ δύο μεγάλαι δουκίσσαι εἶναι ἡ Ξενία καὶ ἡ Ὀλγα. Ὁ τσάρεβιτς Νικόλαος, ὡς καὶ οἱ δύο ἀδελφοὶ του καὶ αἱ ἀδελφαί του, ἀνετράφη κυρίως ὑπὸ τῆς μητρὸς του καὶ ἐπεβλέπετο αὐστηρῶς καθ' ὅλην τὴν ἐκπαίδευσιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ πατρὸς του. Ὅπως ἀναπτύξῃ τὸ πνεῦμά του καὶ τὰς σωματικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, ὁ αὐτοκράτωρ ἔστειλεν αὐτὸν εἰς μακρὰ ταξείδια. Ἦθελε νὰ μύσῃ αὐτὸν ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας εἰς τὴν προσωπικὴν γνῶσιν τῶν πραγμάτων τῆς ἀπωτάτης Ἀνατολῆς, ὅπου ἡ Ρωσία ἔχει τόσον μέγала συμφέροντα. Ὁ τσάρεβιτς περιῆλθεν ὅλην τὴν Ρωσίαν, ἀπὸ Βλαδιβοστόκ μέχρι Πετροπολεως, καὶ ἐταξείδευεν ἐφ' ἀμάξης ἐπὶ ἐβδομηκοντα δύο ἡμέρας διὰ μέσου τῶν στεππῶν τῆς Σιβηρίας, ἀκολουθῶν τὴν γραμμὴν τοῦ μέλλοντος σιδηροδρόμου καὶ ἐξερευνῶν οὕτω πάντα τὰ περὶχωρα καὶ ἐπισκεπτόμενος τοὺς ἡμιαγρίους λαούς, οἱ ὁποῖοι οὐδέποτε εἶχον ἰδεῖ

τὴν μορφήν τοῦ κυριάρχου αὐτῶν. Κατὰ τὸ μακρὸν ταξείδιον, τὸ διαρκέσαν περισσότερον τοῦ ἐνὸς ἔτους, κατὰ τὸ ὅποιον ὀλίγον ἔλειψε νὰ φονευθῇ, ὅτε, συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλοπαιδὸς Γεωργίου, ἐπισκέφθη τὴν Ἰαπωνίαν, ὃ τσάρεβιτς ἔδειξε χαρακτήρα καὶ φρόνησιν προῶς ἀνεπτυγμένην, ἡ ὁποία ἐνεθάρρυνε τὸν πατέρα του νὰ ὀνομάσῃ αὐτὸν μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς αὐτοκρατορίας. Λέγεται μάλιστα, ὅτι κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίασιν, κατὰ τὴν ὁποίαν παρέστη, προκειμένου περὶ λεπτοτάτου τινὸς ζητήματος, εἰς τὸ ὅποιον ἐδιχογνώμει τὸ συμβούλιον, ὃ τσάρεβιτς ἐψήφισεν ὑπὲρ τῆς μειονοφηγίας καὶ κατὰ τῆς γνώμης τοῦ πατρὸς του. Οὔτε οἱ κίνδυνοι, οὔτε αἱ δυσκολαὶ ἰσχύουσιν ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ ρωσικοῦ θρόνου καὶ ἀδυνατοῦσι νὰ κλονήσωσι τὸ θάρρος καὶ τὴν ἀποφασιστικότητά του. Φυσικῶς καὶ ἠθικῶς ὃ τσάρεβιτς ὁμοιάζει τῇ μητρὶ αὐτοῦ. Εἶνε εὐκίνητος καὶ ρωμαλέος, ἀναστήματος μᾶλλον μικροῦ, ἀντιτιθεμένου πρὸς τὰ γιγάντια ἀναστήματα τῶν προγόνων του καὶ τοὺς κολοσσούς τῆς οἰκογενείας Ρωμανῶφ.

Ὁ Νικόλαος Ἀλεξάνδροβιτς ἔχει πνεῦμα λίαν ἀνεπτυγμένον καὶ ἀγαπᾷ τὰς ἐπιστήμας, καίτοι δύναται τις νὰ διίδῃ, ὅτι ἀρέσκεται μᾶλλον εἰς τὴν δράσιν καὶ τὴν ἐνέργειαν. Εἶναι ἀνεξαρτήτου καὶ ὑπερηφάνου χαρακτήρος καὶ οὐδέποτε ἀφίεται, οὐδ' ὑποκύπτει εἰς τὴν γνώμην ἢ τὴν κυριαρχίαν τινός. Τὸ πρόσωπόν του εἶναι γλυκὺ, ἀγαθὸν μετὰ τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς μητρὸς του, εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του δὲ ἀναλάμπει ἡ εὐθύτης καὶ ἡ τιμιότης, τὰ ὅποια ἐκληρονόμησεν ἐκ τοῦ πατρὸς του. Υἱὸς καλὸς καὶ πατριώτης ἐνθερμος, ὑπόσχεται νὰ καταστῇ ἀντάξιός διαδόχος Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ' καὶ εἰς τῶν μεγάλων τῆς Ρωσίας αὐτοκρατόρων.

Ὁ νεώτερος αὐτοῦ ἀδελφός, ὁ μέγας δούξ Γεώργιος, προσωρισμένος ὡς μέγας ναύαρχος τῆς Ρωσίας, εἶναι ἤδη εἰς τῶν διακεκριμένων Ρώσων ἀξιωματικῶν. Δυστυχῶς ἡ υἡγία του εἶναι διασεσαλευμένη ἔνεκεν τῆς λεπτῆς κράσεώς του, ἡ ὁποία κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐδεινώθη. Τὸ κλίμα τῆς Ρωσίας δὲν εἶναι κατάλληλον διὰ τὸν εὐθραυστον ὀργανισμόν του καὶ διὰ τοῦτο διέμενε τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου ἐν Ἀλγερίᾳ.

Ὁ μικρότερος υἱὸς Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ', ὁ μέγας δούξ Μιχαήλ, εἶναι χαριτωμένο ξανθὸ παιδάκι μὲ ὠραία μάτια γαλανά, μὲ ὑπερήφανον λεπτὸν μειδιάμα. Ὁμοιάζει καταπληκτικῶς πρὸς τὸν πατέρα του καὶ φαίνεται ὁ ὠραιότατος βλαστός, ὁ μᾶλλον λεπτὸς τῆς οἰκογενείας τῶν Ρωμανῶφ.

Αἱ μεγάλαι δούκισσαι Ξενία καὶ Ὀλγα φαίνονται ἔνεκεν τῆς λεπτότητος καὶ τῆς ὁλως ἰδανικῆς χάριτός τως ὡς δύο θεαὶ καταβάσαι ἐκ τοῦ Ὀλύμπου. Ὅλοι λατρεύουσιν αὐτάς διὰ τὴν εὐαισθησίαν αὐτῶν, τὴν ἀκούραστον, τὴν ἀνεξάντλητον φιλευσπλαγγίαν.

Ἐκτὸς τῶν τέκνων τοῦ τσάρου ἡ αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια τῆς Ρωσίας συγκαταριθμεῖ καὶ τὸν θεῖον τοῦ αὐτοκράτορος, ὡς καὶ τοὺς τέσσαρας αὐτοῦ ἀδελφούς.

Ὁ μέγας δούξ Μιχαήλ Νικολάεβιτς, ἀδελφός Ἀλεξάνδρου τοῦ Β', ἀνῆλθεν εἰς τὰς ὑψηλότερας θέσεις τοῦ Κράτους, βοηθῶν προθύμως τὸν ἀδελφόν του κατ' ἀρχάς

καὶ συμβουλευὼν ἔπειτα τὸν ἀνεψιόν του εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ Κράτους. Ἐλαβε σπουδαῖον μέρος εἰς τὸν τελευταῖον πόλεμον, αὐτὸς δὲ ἐπέρανε τὴν κατάκτησιν τοῦ Καυκάσου καὶ ἐκάνονισε τὴν διοίκησιν αὐτοῦ. Κατὰ τὴν ἀνάρρησιν Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ' εἰς τὸν θρόνον, ὁ μέγας δούξ Μιχαήλ κατεῖχε τὴν θέσιν τοῦ προέδρου τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, διετέλει δὲ πιστότατος θεράπων τοῦ τσάρου καὶ τῆς Ρωσίας, κατέχων ἀκόμη τὴν θέσιν προέδρου τοῦ συμβουλίου.

Ὁ μέγας δούξ Βλαδίμηρος, ὁ πρεσβύτερος ἀδελφός Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ', ἔχει μικρότερον ἀνάστημα, ἀλλὰ μᾶλλον εὐκίνητον σῶμα ἢ ὁ ἀδελφός του. Εἶναι ἀρχιστράτηγος τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς καὶ ἐκτελεῖ μεθ' ὑπερβολικῆς ἀκριθείας τὴν ὑψηλὴν ὑπηρεσίαν του. Εἶναι θαυμαστῆς τῆς καλλιτεχνίας καὶ τῆς φιλολογίας, ἀβροδιαιτάται δὲ καὶ ἀρέσκεται εἰς τὰς διασκέδασεις καὶ διὰ τοῦτο ὅλοι οἱ Ρῶσοι ὀνομάζουσιν αὐτὸν μέγαν δούκα τὸν μ π ὦ ν β ι θ ἄ ν.

Ὁ μέγας δούξ Ἀλέξιος, ἀρχηγὸς τοῦ ρωσικοῦ στόλου, ὁμοιάζει κατὰ τὰ χαρακτηριστικὰ καταπληκτικῶς πρὸς τὸν ἀδελφόν του τὸν θρηνούμενον αὐτοκράτορα, μανιωδῶς δὲ ἀγαπᾷ τὰ ταξείδια.

Ὁ μέγας δούξ Σέργιος, μολὶς τριακονταετής, ἀσχολεῖται μᾶλλον εἰς θρησκευτικὰ ζητήματα καὶ συνέλαβε τὸ μεγαλουργὸν σχέδιον νὰ προσηλυτίσῃ ἄλλοθρήσκους λαοὺς εἰς τὸ ὀρθόδοξον θρήσκευμα.

Ὁ μέγας δούξ Παῦλος, ὁ σύζυγος τῆς πολυκλαύστου ἑλληνίδος βασιλοπαιδὸς Ἀλεξάνδρας, εἶναι ὁ νεώτερος ἀδελφός τοῦ τσάρου. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου του, δυστυχῆς καὶ περιλυπὸς, ταξιδεύει, προσπαθὼν νὰ εὕρῃ εἰς τὴν θεῶν ξένων λαῶν καὶ ξένων ἐθίμων τὴν λήθην καὶ τὴν παρηγορίαν.

Ἐκτὸς τούτων ἡ αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια ἀριθμεῖ τὸν μέγαν δούκα Κωνσταντῖνον, καλλιτέχνην αὐτόν, δόκιμον ποιητὴν καὶ ὁπαδὸν τῶν πνευματιστικῶν θεωριῶν, ὡς καὶ τοὺς δύο πρίγκηπας Ἀλέξανδρον τοῦ Ὠδεδεμβούργου καὶ Κωνσταντῖνον.

Ἦν τριακοντα δύο ἐτῶν, ὅτε ὁ πατὴρ του ἐκήρυξε τὸν τελευταῖον, πόλεμον, καθ' ὃν ὁ τότε τσάρεβιτς διέπρεψεν.

Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ο Β'.

Ὁ νῦν τὸν ἐνδοξον τῶν τσάρων θρόνον ἀνελθὼν Νικόλαος Ἀλεξάνδροβιτς, πρωτότοκος Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ' υἱός, ἐγεννήθη ἐν Πετρούπολει τῇ 6]18 μαΐου 1868 καὶ ἄγχι ἐπομένως τὸ 26ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ. Εἶναι ἀταμάνος (ἀρχηγός) πάντων τῶν στρατευμάτων τῶν Κοζάκων, τῶν Κοζάκων τοῦ Δὸν καὶ τῶν Κοζάκων τοῦ Κουβάν, συνταγματάρχης τοῦ συντάγματος τῆς φρουρᾶς Πρεοπραζένσκης, ἀρχηγός τοῦ συντάγματος τῆς μεγάλης Βολυνίας, τοῦ 65ου πεζικοῦ συντάγματος τῆς Μόσχας, τοῦ 48ου πεζικοῦ συντάγματος τοῦ Σιρβάν καὶ τοῦ 1ου τάγματος τῶν ἀκροβολητῶν τῆς ἀνατολικῆς Σιβηρίας, ιδιοκτῆτης τοῦ 5ου αὐστριακοῦ συντάγματος